



Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2021. gada 22. aprīlī
(OR. en)

8090/21

COSI 66
ENFOPOL 146
CRIMORG 32
CYBER 106
ENFOCUSTOM 56
IXIM 72
CORDROGUE 18
CT 52
FRONT 150
CATS 30
COPEN 189
DROIPEN 77
JAIEX 47
EMPL 162
JAI 423

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs:	Eiropas Komisijas ģenerālsekretāre, parakstījusi direktore <i>Martine DEPREZ</i>
Saņemšanas datums:	2021. gada 19. aprīlis
Saņēmējs:	Eiropas Savienības Padomes ģenerālsekretārs <i>Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN</i>
K-jas dok. Nr.:	COM(2021) 171 final
Temats:	KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI par ES Stratēģiju cilvēku tirdzniecības apkarošanai 2021.- 2025. gadā

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2021) 171 *final*.

Pielikumā: COM(2021) 171 *final*



Briselē, 14.4.2021.
COM(2021) 171 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

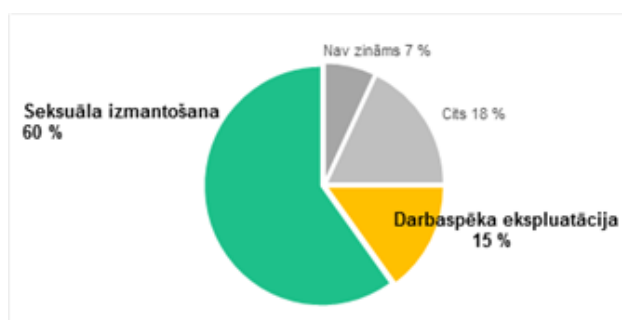
par ES Stratēģiju cilvēku tirdzniecības apkarošanai

2021.- 2025. gadā

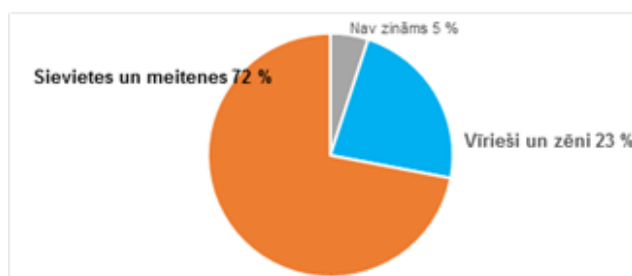
1. Ievads

Cilvēku tirdzniecība iznīcina cilvēku dzīves, atņemot viņiem cieņu, brīvību un pamattiesības¹. Bieži vien tas ir vardarbīgs noziedzīgs nodarījums, ko pastrādā organizētās noziedzības tīkli. Mūsdienu sabiedrībā tam vairs nav vietas.

Tomēr cilvēku tirdzniecība ir globāla mēroga parādība. Tā notiek visās valstīs un visos reģionos. Tā joprojām notiek arī Eiropas Savienībā. Saskaņā ar jaunākajiem pieejamajiem datiem laikā no 2017. līdz 2018. gadam Eiropas Savienībā tika reģistrēti vairāk nekā 14 000 cietušo^{2 3}. Faktiskais skaits, visticamāk, ir ievērojami lielāks, jo daudzi cietušie paliek neatklāti⁴. Eiropas Savienībā gandrīz puse cilvēku tirdzniecībā cietušo ir ES valstu valstspiederīgie, un ievērojams skaits šo cilvēku tiek pārdoti viņu izcelsmes dalībvalstī. Lielākā daļa cietušo ES ir sievietes un meitenes, kas tiek pārdotas seksuālai izmantošanai. Gandrīz katrs ceturtais cilvēku tirdzniecībā cietušais ES ir bērns⁵. Lielākā daļa cilvēku tirgotāju Eiropas Savienībā ir ES pilsoņi, un gandrīz trīs ceturtdaļas šā noziedzīgā nodarījuma izdarītāju ir vīrieši. Šis noziedzīgā nodarījuma veids noziedzniekiem nodrošina lielu peļņu, kā arī rada milzīgas cilvēkresursu, sociālās un ekonomiskās izmaksas. Tiek lēsts, ka ekonomiskās izmaksas ES veido līdz pat 2,7 miljardiem EUR gadā⁶.



1. attēls. Reģistrēto cietušo sadalījums atbilstīgi eksploatācijas veidam ES 2017. un 2018. gadā



2. attēls. Reģistrēto cietušo sadalījums atbilstīgi dzimumam ES 2017. un 2018. gadā

¹ Skatīt Līguma par Eiropas Savienības darbību 83. panta 1. punktu un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 5. panta 3. punktu.

² 63,7 % identificēto cietušo un 36,3 % iespējamo cietušo.

³ Visi dokumentā minētie ES27 līmeņa dati par cietušajiem attiecas uz 2017. un 2018. gadu. Avots: *Data Collection on Trafficking in Human beings in the EU* (Datu vākšana par cilvēku tirdzniecību ES) (2020); COM(2020) 661 final, 20.10.2020.

⁴ COM(2020) 661 final, 20.10.2020., un SWD(2020) 226 final, 20.10.2020.

⁵ Direktīvas 2011/36/ES 2. panta 6. punktā termins “bērns” ir definēts kā ikviens persona, kas jaunāka par 18 gadiem.

⁶ *Study on the economic, social and human costs of trafficking in human beings within the EU* (Pētījums par cilvēku tirdzniecības radītajām ekonomiskajām, sociālajām un cilvēkresursu izmaksām ES) (2020); saite:

https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/study_on_the_economic_social_and_human_costs_of_trafficking_in_human_beings_within_the_eu.pdf.

Cilvēku tirdzniecības apkarošana ilgi bijusi Eiropas Savienības prioritāte⁷. Gadu gaitā daudzējādā ziņā ir izdevies panākt progresu. Sadarbība starp galvenajām iesaistītajām personām, cita starpā arī politiskā līmenī, un starp tiesībsardzības un tiesu iestādēm gan valstu, gan starptautiskā kontekstā ir ļāvusi celt apsūdzības un pieņemt notiesājošus spriedumus, kā arī uzlabot cietušo identifikāciju un palīdzību un atbalstu tiem. Tika īstenotas informētības uzlabošanas kampaņas, izglītības programmas un apmācību iniciatīvas nolūkā samazināt risku, ka cilvēki varētu kļūt par cilvēku tirdzniecībā cietušajiem. Pētījumi un ziņojumi paplašināja zināšanas par šo parādību, tādējādi palīdzot izstrādāt atbilstošas reaģēšanas stratēģijas⁸.

Neraugoties uz panākto progresu, cilvēku tirdzniecība Eiropas Savienībā joprojām ir nopietns apdraudējums, kas ik gadu skar tūkstošiem cilvēku, īpaši sievietes un bērnus. Cilvēku tirgotāji izmanto cilvēku sociālo nevienlīdzību, kā arī ekonomisko un sociālo neaizsargātību, ko vēl vairāk ir saasinājusi Covid-19 pandēmija, tādējādi atvieglot šo noziedzīgo nodarījumu izdarītājiem potenciālo cietušo meklēšanu. Pandēmija kavē arī cietušo piekļuvi tiesu iestādēm, palīdzībai un atbalstam un traucē krimināli tiesisko reakciju uz šo noziedzīgo nodarījumu. Turklāt cilvēku tirgotāji ir pārgājuši uz jaunu darbības modeli, proti, tie vervē un ekspluatē cietušos tiešsaistē⁹; tā rezultātā tiesībsardzības un tiesu iestādēm ir grūtāk reaģēt.

Šajā stratēģijā ir noteiktas galvenās prioritātes, kuru mērķis ir efektīvāk apkarot cilvēku tirdzniecību. Tajā ir ierosināti konkrēti pasākumi (kas tiks izstrādāti, pilnībā ievērojot pamattiesības) cilvēku tirdzniecības agrīnai konstatēšanai un apturēšanai, noziedznieku vajāšanai, pārvēršot cilvēku tirdzniecību no zema riska un lielu ienākumu nodarbes par augsta riska un mazu ienākumu nodarbi, kā arī pasākumi nolūkā aizsargāt cietušos un palīdzēt tiem sākt dzīvi no jauna.

Tā kā cilvēku tirdzniecība ir īpaši smags organizētās noziedzības veids, šī stratēģija ir cieši saistīta ar ES organizētās noziedzības novēršanas stratēģiju 2021.–2025. gadam. Lai gan organizētās noziedzības novēršanas stratēģijas holistiskās prioritātes un galvenās darbības patiesi attiecas uz cilvēku tirdzniecību, šajā stratēģijā ir aplūkoti konkrētāki cilvēku tirdzniecības aspekti.

2. Visaptveroša reaģēšana uz cilvēku tirdzniecības apkarošanu — sākot ar novēršanu un cietušo aizsardzību un beidzot ar cilvēku tirgotāju apsūdzēšanu un notiesāšanu

Cilvēku tirdzniecība ir **sarežģīta noziedzīga parādība**. Cilvēku tirgotāji peļņas gūšanas nolūkā ļaunprātīgi izmanto cilvēku neaizsargātību. No pieprasījuma puses raugoties, uzņēmumi, darba devēji, cietušo izmantotāji un patērētāji iegūst no cietušo ekspluatācijas, nodrošinot pakalpojumus, darbaspēku un produktus. Visas cilvēku tirdzniecības ķēdes garumā cietušie gūst nopietnu īstermiņa un ilgtermiņa kaitējumu, kura novēršanai

⁷ Skatīt ES Stratēģiju cilvēku tirdzniecības izskaušanai 2012.–2016. gadā, COM(2012) 286 final, 19.6.2012., un Ziņojumu par papildu pasākumiem saistībā ar ES Stratēģiju cilvēku tirdzniecības izskaušanai un turpmāku konkrētu darbību noteikšanu, COM(2017) 728 final, 4.12.2017.

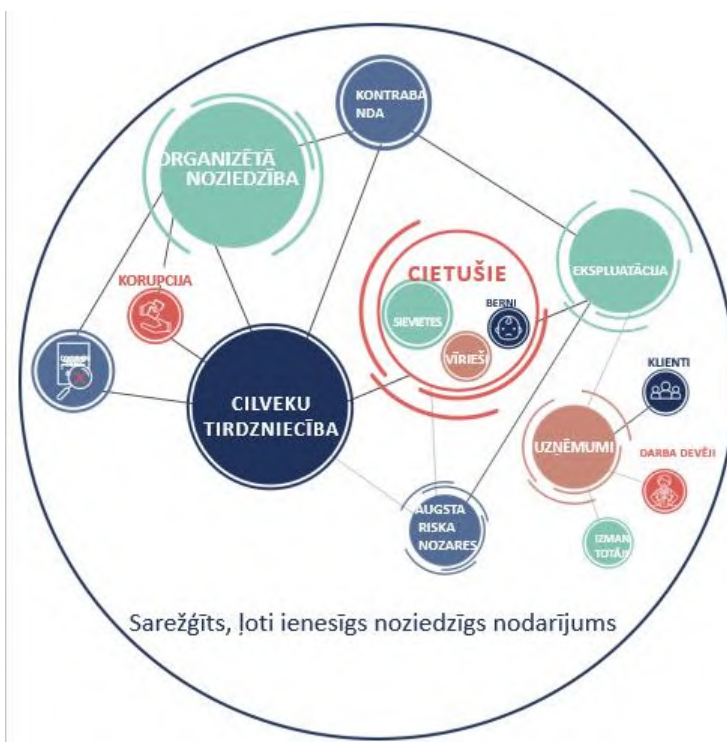
⁸ Ar *Eurostat* atbalstu notiek regulāra ES mēroga datu vākšana par cietušajiem un to raksturīgajām iezīmēm un par noziedzīgo nodarījumu izdarītājiem, kā arī par apsūdzībām un notiesājošiem spriedumiem. Visas ES publikācijas ir pieejamas šādā tīmekļa vietnē: <https://ec.europa.eu/anti-trafficking/publications>.

⁹ Skatīt, piemēram: *ICAT, COVID-19 pandemic and its impact for victims and survivors of trafficking in persons* (Covid-19 pandēmija un tās ietekme uz cilvēku tirdzniecībā cietušajām personām); *UNODC, Impact of the Covid-19 Pandemic on Trafficking in Persons -*

(Covid-19 pandēmijas ietekme uz cilvēku tirdzniecību. Sākotnējie konstatējumi un ziņojumi, kas balstīti uz ātru faktiskā stāvokļa novērtēšanu).

nepieciešama tūlītēja palīdzība, atbalsts un aizsardzība, kā arī reintegrācijas iespējas, kas nodrošina viņiem labāku turpmāko dzīvi.

Cilvēku tirdzniecības parādības sarežģītības dēļ uz to ir **visaptveroši jāreaģē**. Lai saskaņotā un plašā veidā apkarotu cilvēku tirdzniecību, ir nepieciešamas visaptverošas juridiskās, politiskās un operatīvās iniciatīvas, sākot ar novēršanu un beidzot ar noziedznieku notiesāšanu, vienlaikus visos posmos pievēršot uzmanību cietušo aizsardzībai un jo īpaši ņemot vērā cietušo sievietes un bērnu vajadzības, kā arī cilvēku tirdzniecību seksuālai izmantošanai.



Likumdošana ir viens no visspēcīgākajiem mūsu rīcībā esošajiem rīkiem, jo tā ļauj definēt noziedzību, noteikt sankcijas un kopīgus mērķus celt apsūdzības noziedzniekiem, kā arī aizsargāt cietušos. **ES Direktīva par cilvēku tirdzniecības apkarošanu**¹⁰ ir kalpojusi par pamatu ES centieniem apkarot cilvēku tirdzniecību. Eiropas Komisija ir uzraudzījusi un atbalstījusi direktīvas transponēšanu un īstenošanu dalībvalstīs, kurām tā ir saistoša¹¹. 2016. gada transponēšanas ziņojumā¹² Komisija konstatēja, ka, kaut gan dalībvalstis veltīja ievērojamas pūles tam, lai transponētu šo direktīvu, joprojām ir veicami uzlabojumi attiecībā uz novēršanas, aizsardzības, palīdzības un atbalsta pasākumiem cietušajiem, tostarp bērniem. Komisija 2019. gadā dalībvalstīm pieprasīja papildu informāciju par tās 2016. gada ziņojumā izdarītajiem konstatējumiem¹³. Vienlaikus Komisija ir atbalstījusi dalībvalstis direktīvas efektīvā īstenošanā. Šajā kontekstā Komisija izstrādāja zināšanu bāzi¹⁴, sniedza norādes¹⁵ un

¹⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/36/ES (2011. gada 5. aprīlis) par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību, un ar kuru aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2002/629/TI, OV L 101, 15.4.2011.

¹¹ Dānijai Direktīva par cilvēku tirdzniecības apkarošanu nav saistoša.

¹² COM(2016) 722 final, 2.12.2016.

¹³ Skatīt par īstenošanu: COM(2020) 661 final, 20.10.2020.; SWD(2020) 226 final, 20.10.2020.

¹⁴ Regulāri sniedzot ieguldījumu Eiropas Komisijas ziņojumos par gūtajiem panākumiem, ko pieņem katru otro gadu, un pētījumos, piemēram: *Study on reviewing Member States' national and transnational referral mechanism* (Pētījumā par dalībvalstu valsts un starptautiskā mehānisma cietušo nosūtīšanai uz atbalsta

finansēja īpašas darbības, tostarp pārrobežu sadarbības iniciatīvām¹⁶. Komisijas darbs ar ES valstu ziņotāju un līdzvērtīgu mehānismu tīklu un ES Pilsoniskās sabiedrības platformu cīņai pret cilvēku tirdzniecību¹⁷ arī ir atbalstījis direktīvas īstenošanu. Direktīvas pareiza un pilnīga transponēšana un pienācīga īstenošana arī turpmāk būs Komisijas prioritāte, kuras mērķis būs nodrošināt, ka cilvēku tirgotāji nevar gūt labumu no dažādām Eiropā izmantotajām pieejām un ka cietušie Eiropas Savienībā saņem pienācīgu aizsardzību neatkarīgi no tā, kur ES teritorijā tie atrodas. Komisija turpinās atbalstīt dalībvalstis direktīvas īstenošanā un izmantos savas pilnvaras, kas tai piešķirtas ar Līgumiem, vajadzības gadījumā arī attiecībā uz pārkāpumiem.

Dalībvalstīs veiktās direktīvas īstenošanas uzraudzība, ko Komisija cita starpā veic reizi divos gados sagatavotajos ziņojumos par gūtajiem panākumiem¹⁸, kā arī dažādu ieinteresēto personu ziņojumos¹⁹, liecina, ka desmit gadus vecais instruments var vairs neatbilst paredzētajam mērķim. Neraugoties uz īstenojamām novēršanas iniciatīvām, pieprasījums pēc ekspluatācijā cietušo pakalpojumiem nav samazinājies. ES joprojām pastāv noziedzīga nodarījuma izdarītāju nesodāmība, un cilvēku tirgotāju kriminālvajāšanas un notiesāšanas gadījumu skaits joprojām ir zems²⁰. Minimālajos noteikumos, kas paredzēti cietušajiem, var nebūt pietiekami ņemtas vērā viņu faktiskās vajadzības. Tādēļ direktīvas īstenošana ir jāizvērtē un vajadzības gadījumā, pamatojoties uz šādas izvērtēšanas rezultātiem, jāierosina tās pārskatīšana nolūkā padarīt to piemērotu paredzētajam mērķim²¹.

Politikas un operatīvajā līmenī būtiski svarīgi ir nodrošināt pārrobežu, reģionālu un starptautisku sadarbību, tostarp attīstot zināšanas un informāciju un apmainoties ar tām, kā arī garantējot informācijas sistēmu sadarbību. Šī prakse uzlabo tiesībsardzības un tiesu iestāžu iespējas apturēt noziedzniekus un atbalstīt cietušos. Lai gan noziedznieku tīkli plešas pāri valstu robežām, aptverot izcelsmes, tranzīta un galamērķa valstis, noziedzīgo nodarījumu izmeklēšana un apsūdzību izvirzīšana attiecīgajā jurisdikcijā ietilpst dalībvalstu kompetencē. Cilvēku tirdzniecības pārrobežu gadījumi ir grūti izmeklējami, jo izmeklēšana prasa resursus, koordināciju un labu saziņu starp attiecīgajām iestādēm²². Lai apkarotu cilvēku tirgotāju digitālo *modus operandi*, tiesībsardzības iestādēm ir nepieciešamas arī spējas, rīki un strukturēta sadarbība. ES aģentūras, piemēram, Eiropols un *Eurojust*, sekmē ciešu sadarbību

dienestiem pārskatīšanu) (2020), *Study on the economic, social and human costs of trafficking in human beings* (Pētījumā par cilvēku tirdzniecības radītajām ekonomiskajām, sociālajām un cilvēkresursu izmaksām) (2020), *Study on the gender dimension of Trafficking in human beings* (Pētījumā par dzimumu dimensiju cilvēku tirdzniecībā) (2016).

¹⁵ Piemēram, *Guide to enhance child protection focusing on victims of trafficking* (Rokasgrāmata bērnu aizsardzības uzlabošanai, galveno uzmanību pievēršot cilvēku tirdzniecībā cietušajiem) (2019); *Guidelines for the identification of victims* (Pamatnostādnes par cietušo identificēšanu) (2013); *Handbook on guardianship for children deprived of parental care* (Rokasgrāmata par to bērnu aizbildnību, kuru vecākiem pārtrauktas aizgādības tiesības) (2014).

¹⁶ Skatīt regulārus uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus Iekšējās drošības policijas un Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda ietvaros un *Study on the Comprehensive policy review on-trafficking projects funded by the European Commission* (Pētījumu par visaptverošu politikas pārskatīšanu attiecībā uz Eiropas Komisijas finansētiem cilvēku tirdzniecības apkarošanas projektiem) (2016).

¹⁷ <https://ec.europa.eu/anti-trafficking/intensifying-coordinated-response/intensifying-coordinated-response>.

¹⁸ COM(2020) 661 final, 20.10.2020.

¹⁹ Piemēram, Eiropas Parlamenta 2021. gada 10. februāra rezolūcija par Direktīvas 2011/36/ES par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību īstenošanu; 2020/2029(INI).

²⁰ ES27 2017.–2018. gadā celtas 6163 apsūdzības un pieņemti 2426 notiesājoši spriedumi.

²¹ Eiropas Parlamenta 2021. gada 10. februāra rezolūcija par Direktīvas 2011/36/ES par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību īstenošanu; 2020/2029(INI).

²² *Eurojust Report on Trafficking in human beings, Best practices and issues in judicial cooperation* (*Eurojust* Ziņojums par cilvēku tirdzniecību un tiesu iestāžu sadarbības paraugpraksi un problēmām) (2021).

un koordināciju valstu iestāžu starpā nolūkā veikt sekmīgas operatīvās darbības, kas ļauj saukt pie atbildības noziedzniekus un identificēt un aizsargāt cietušos.

Situācijās, kad cietušie tiek repatriēti vai arī brīvprātīgi atgriežas savās izcelsmes valstīs no valstīm, kur tie tika ekspluatēti, gan sākuma, gan gala punktā ir jānodrošina savlaicīga sadarbība starp attiecīgajām iesaistītajām personām nolūkā īstenot mērķorientētus palīdzības, atbalsta un integrācijas pasākumus. Šādus procesus, kas ļauj cietušajiem izmantot savas tiesības pārrobežu lietās, var veicināt ar starptautiskiem mehānismiem cietušo nosūtīšanai uz atbalsta dienestiem, t. i., attiecīgo publisko iestāžu un pilsoniskās sabiedrības pārrobežu sadarbības platformām, kas iesaistītas cilvēku tirdzniecībā cietušo identifikācijas, palīdzības un aizsardzības uzraudzībā²³.

Lai labāk ņemtu vērā šos pārrobežu un starptautiskos problēmjaucējumus, Komisija finansēs un koordinēs **pasākumu kopumu**, kura mērķis būs vēl vairāk **uzlabot politikas un operatīvo darbu** nolūkā apkarot cilvēku tirdzniecību²⁴. Šo pasākumu mērķi būs šādi: veicināt paraugprakses apmaiņu, tostarp attiecībā uz pārrobežu sadarbību starp tiesībsardzības un tiesu iestādēm; veicināt speciālistu konsultāciju pakalpojumu pieejamību nolūkā stiprināt daudzpusējo sadarbību un koordināciju valstu un starptautiskā līmenī; palīdzēt vēl vairāk uzlabot atbalstu cietušajiem un viņu nosūtīšanu uz atbalsta dienestiem Eiropā un ārpus tās; veicināt informētības uzlabošanu, pētniecību un datu analīzi, atbalstot sadarbību starp attiecīgajām valstu iestādēm, piemēram, datu institūtiem un observatorijām. Šis pasākumu kopums *de facto* kalpos kā zināšanu un zinātības centrs dalībvalstu un citu ieinteresēto personu vajadzībām.

Pienācīga **finansējuma** nodrošināšana ir ļāvusi valstu iestādēm veikt kopīgas izmeklēšanas un celt apsūdzības, uzlabot tiesībsardzības iestāžu un citu iestāžu spējas un izveidot plašas dažādu ieinteresēto personu alianses, kas spēj īstenot daudzpusējas un daudznozaru pieejas cilvēku tirdzniecības apkarošanai. Tā arī ļāva nodrošināt atbalstu un integrācijas iespējas cietušajiem Eiropā un partnervalstīs²⁵.

Šajā stratēģijā minēto prioritāšu īstenošana tiks atbalstīta ar pienācīgu finansējumu; tādējādi tiks panākta **jūtama ietekme** un nodrošināta **pienācīga reaģēšana uz dažādiem ekspluatācijas veidiem**. Papildus Komisijas tieši pārvaldītiem pasākumiem Komisija ieteiks dalībvalstīm noteikt prioritāros cilvēku tirdzniecības apkarošanas pasākumus valstu programmās, kas tiek finansētas ar Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda, Iekšējās drošības fonda un Robežu pārvaldības un vīzu instrumenta līdzekļiem, atbilstoši šīs stratēģijas prioritātēm, ņemot vērā attiecīgās valsts kontekstu un vajadzības. Programmas “Apvārsnis Eiropa” drošības pētniecībai paredzētais finansējums palīdzēs arī īstenot šīs stratēģijas prioritātes. Šīs stratēģijas īstenošanas atbalstam dalībvalstis varētu izmantot arī tehniskā atbalsta instrumentu.

Lai risinātu situāciju izcelsmes un tranzīta valstīs, no kurām cilvēki nonāk Eiropā un ārpus tās, šīs stratēģijas prioritāšu īstenošanai tiks piesaistīts tematiskais un ģeogrāfiskais ES

²³ Skatīt piemērus: *Study on Reviewing the functioning of National and Transnational Referral Mechanism* (Pētījums par valsts un starptautiskā mehānisma cietušo nosūtīšanai uz atbalsta dienestiem darbības pārskatīšanu) (2020), Starptautiskās Migrācijas organizācijas (IOM) izveidotais *TACT* projekts. Informāciju par Baltijas jūras valstu starptautisko mehānismu cietušo nosūtīšanai uz atbalsta dienestiem skatīt vietnē <https://bsr-trm.com//>.

²⁴ Šos pasākumus finansēs ar Iekšējās drošības fonda līdzekļiem.

²⁵ *Study on the Comprehensive policy review on-trafficking projects funded by the European Commission* (Pētījums par visaptverošu politikas pārskatīšanu attiecībā uz Eiropas Komisijas finansētiem cilvēku tirdzniecības apkarošanas projektiem) (2016).

finansējums, īpašu uzmanību pievēršot i) dzimuma dimensijai, ii) līdzekļu devēju koordinēšanai, iii) vietējā līmeņa atbildībai, iv) atbalstam pilsoniskās sabiedrības organizācijām un vietējām iesaistītajām personām un aktīvistiem, v) bērnu migrantu īpašo aizsardzības vajadzību risināšanai²⁶.

Galvenās darbības:

Komisija veiks šādus pasākumus:

- turpinās atbalstīt dalībvalstis Direktīvas par cilvēku tirdzniecības apkarošanu īstenošanā, tostarp izmantojot īpašu finansējumu, jo īpaši attiecībā uz dzimumu dimensijas un ar bērniem saistītiem aspektiem,
- prioritārā kārtā nodrošinās Direktīvas par cilvēku tirdzniecības apkarošanu efektīvu īstenošanu, izmantojot pilnvaras, kas tai piešķirtas ar Līgumiem, vajadzīgas gadījumā arī attiecībā uz pārkāpumiem,
- uzsāks pētījumu, kura mērķis ir izvērtēt Direktīvu par cilvēku tirdzniecības apkarošanu, un, pamatojoties uz novērtējuma rezultātiem, apsvērs direktīvas pārskatīšanu,
- nodrošinās pienācīgu finansējumu cilvēku tirdzniecības apkarošanai ES teritorijā un ārpus tās.

3. Pieprasījuma, kas veicina cilvēku tirdzniecību, samazināšana

Organizētās noziedzības grupas parasti darbojas, pamatojoties uz ekonomikas pamatprincipu, ka to darbību **nosaka liels pieprasījuma apmērs**. Pieprasījums veicina neaizsargātu cilvēku visu veidu ekspluatāciju, cilvēku tirgotājiem izmantojot šo neaizsargātību, jo īpaši augsta riska nozarēs un augsta riska vidē²⁷. Tas savukārt nodrošina milzīgus ieņēmumus organizētās noziedzības grupām un tiem, kas izmanto cilvēku tirdzniecībā cietušo miesu, pakalpojumus un darbu un gūst no tā peļņu. Tiek lēsts, ka 2015. gadā peļņa no cilvēku tirdzniecības pasaulē sastādīja 29,4 miljardus EUR²⁸. Tiek lēsts, ka nelikumīgie ieņēmumi no cilvēku tirdzniecības seksuālai izmantošanai, kas ir galvenais cilvēku tirdzniecības mērķis, ES ir aptuveni 14 miljardi EUR gadā²⁹. Šajā summā nav ņemta vērā cilvēku tirdzniecība piespiedu darba nolūkā un citiem ekspluatācijas veidiem. Tādēļ pieprasījuma efektīva samazināšana ir būtiski

²⁶ Skatīt atsauci uz bērnu migrantu īpašo neaizsargātību pret cilvēku tirgotājiem Komisijas paziņojumā par bērnu migrantu aizsardzību, COM(2017) 211 final, 12.4.2017.

²⁷ Seksuālās izmantošanas gadījumā par augsta riska vidi ir uzskatāma prostitūcija, eskorta pakalpojumi, masāžas saloni, bāri un naktsklubi. Runājot par cilvēku tirdzniecību piespiedu darba nolūkā, šāda vide var ietvert lauksaimniecības nozari, būvniecību, viesmīlību, tīrīšanas pakalpojumu nozari, mājsaimniecības darbu veikšanu, mežsaimniecību, tekstilizstrādājumu un apģērbu, pārtikas ražošanu. Plašāka informācija: COM(2020) 661 final, 20.10.2020., un SWD(2020) 226 final, 20.10.2020.; Pamattiesību aģentūra, *Severe labour exploitation: workers moving within or into the European Union* (Darbaspēka ekspluatācija: darba ņēmēji, kas pārvietojas Eiropas Savienības teritorijā vai ieeļo tajā) (2015) un Eiropas Migrantu kontrabandas apkarošanas centra Ceturtais gada darbības pārskats, Eiropols (2020).

²⁸ Eiropols (2015) *The trafficking in human beings financial business model* (Cilvēku tirdzniecības finanšu darījumdarbības modelis), skatīt vietnē <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/trafficking-in-human-beings-financial-business-model>.

²⁹ Pētījums *Mapping the risk of serious and organised crime infiltration in legitimate businesses* (Riska, ka smagās un organizētās noziedzības pārstāvji varētu iefiltrēties likumīgi strādājošos uzņēmumos, kartēšana), 2021. gada marts, DR0221244ENN, <https://data.europa.eu/doi/10.2837/64101>.

svarīga, lai neļautu cilvēku tirgotājiem gūt finansiālu labumu un tādējādi panāktu, ka noziedzība neatmaksājas.

Pieprasījuma mazināšana ar profilakses pasākumu palīdzību ir aplūkota Direktīvā par cilvēku tirdzniecības apkarošanu, kurā dalībvalstis tiek aicinātas apsvērt iespēju **noteikt kriminālatbildību par cilvēku tirdzniecībā cietušo piespiedu kārtā sniegto pakalpojumu apzinātu izmantošanu**. Taču galīgā lēmuma pieņemšana ir atstāta dalībvalstu ziņā. Tā rezultātā ES ir izveidojies daudzveidīgs tiesiskais regulējums, kas paredz dažādas sekas tiem darba devējiem un cietušo izmantotājiem, kuri pieņem darbā cilvēku tirdzniecībā cietušos vai izmanto to miesu, darbu un pakalpojumus. Aizvien lielāks skaits cietušo³⁰ norāda uz situācijas pasliktināšanos un aicina nodrošināt spēcīgāku un saskaņotu reakciju nolūkā samazināt nelikumīgo pieprasījumu pēc cilvēku tirdzniecībā cietušo piespiedu kārtā sniegtajiem pakalpojumiem. Ņemot vērā šā noziedzīgā nodarījuma nopietnību un plašumu visā ES un atšķirīgo tiesisko regulējumu, kas liedz samazināt pieprasījumu, būtu rūpīgi jāanalizē iespēja noteikt kriminālatbildību par cietušo piespiedu kārtā sniegto pakalpojumu un ražoto produktu apzinātu izmantošanu. Tādēļ Komisija Direktīvas par cilvēku tirdzniecības apkarošanu izvērtēšanas ietvaros izvērtēs iespēju ieviest minimālos ES noteikumus attiecībā uz kriminālatbildības noteikšanu par cilvēku tirdzniecībā cietušo piespiedu kārtā sniegto pakalpojumu izmantošanu.

Kampaņas informētības uzlabošanai par cilvēku tirdzniecības riskiem ir svarīgs instruments šā noziedzīgā nodarījuma **konstatēšanai un novēršanai**. Tās palīdz informēt sabiedrību, darba devējus un cietušo sniegto pakalpojumu izmantotājus par cilvēku tirdzniecību. Šādas kampaņas vislabāk ir rīkot sadarbībā ar attiecīgajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Tādēļ Komisija kopā ar dalībvalstīm un pilsonisko sabiedrību organizēs informatīvu kampaņu, kas būs orientēta uz augsta riska nozarēm un augsta riska vidi, tostarp vidi, kur notiek cietušo seksuāla izmantošana.

Darbaspēka ekspluatācija Eiropas Savienībā skar 15 % no visiem cilvēku tirdzniecībā cietušajiem, aizvien lielākam skaitam cietušo paliekot neatklātiem. Lai šos rādītājus samazinātu, būtu jāpastiprina krimināli tiesiskā reakcija uz **cilvēku tirdzniecību darbaspēka ekspluatācijas nolūkā**. Šajā saistībā valstu iestādes būtu jāmudina aktīvāk apvienot centienus ar **darba inspektoriem un/vai sociālajiem partneriem** un ES aģentūrām, jo īpaši ar Eiropu un **Eiropas Darba iestādi** (tās kompetences robežās), lai veiktu saskaņotas un kopīgas pārbaudes augsta riska nozarēs nolūkā identificēt cietušos un to ekspluatētājus. Uzlabota sadarbība starp dalībvalstu atbildīgajām iestādēm un citām iesaistītajām personām **Eiropas platformā sadarbības stiprināšanai nolūkā novērst nedeklarētu darbu**³¹, kas drīzumā nonāks Eiropas Darba iestādes paspārnē, palīdzēs pilnveidot zinātību un informēt par pārņemamas prakses piemēriem, tostarp tādiem, kas palīdz identificēt cietušos, kuri pārdoti darbaspēka ekspluatācijas nolūkā. Sekmējot **publiskā un privātā sektora iniciatīvu** veidošanu kopā ar uzņēmumiem, kas darbojas augsta riska nozarēs un augsta riska vidē, iesaistot arī reģionālā un vietējā līmeņa pārstāvjus, tiks atbalstīti centieni palielināt cilvēku tirdzniecībā cietušo atklāšanas rādītājus un ziņošanu par šo noziedzīgo nodarījumu valsts iestādēm.

Darba devēji arī var palīdzēt samazināt pieprasījumu pēc cilvēku tirdzniecībā cietušo piespiedu kārtā sniegtajiem pakalpojumiem. Darba atrašana ES bez nepieciešamā juridiskā statusa ir viens no galvenajiem faktoriem, kas virza kontrabandu, kā arī cilvēku tirdzniecību

³⁰ ES27: 13 461 — 2015. un 2016. gadā un 14 145 — 2017. un 2018. gadā.

³¹ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1299&langId=lv>.

uz ES.³² Direktīva par sankcijām pret darba devējiem³³ aizliedz nodarbināt trešo valstu valstspiederīgos, kas dalībvalstīs uzturas nelikumīgi, tostarp cilvēku tirdzniecībā cietušos. Ar to nosaka minimālos standartus sankcijām un citiem pasākumiem, kas dalībvalstīs jāpiemēro pret darba devējiem, kuri pārkāpj šo direktīvu. Šajā gadā Komisija izvērtēs, kā pastiprināt šīs direktīvas efektivitāti, un izvērtēs turpmākas rīcības nepieciešamību.

Uzņēmumi atsevišķās nozarēs, piemēram, viesmīlībā, apģērbu ražošanā, zvejniecībā, lauksaimniecībā un būvniecībā, iespējams, ir atkarīgi no neaizsargātu cilvēku darbaspēka. Tādēļ tiem ir būtiska nozīme un būtu jāveic pasākumi, kas vērsti pret cilvēktiesību pārkāpumiem. Šie pasākumi ietver pieprasījuma mazināšanu, nodrošinot, ka cilvēku tirdzniecības apkarošanas mērķi tiek iekļauti uzņēmumu darbības politikā; to var panākt, **atbildīgi pārvaldot globālās produktu piegādes ķēdes un veicot pienācīgas pārbaudes attiecībā uz cilvēktiesību ievērošanu**. Komisijas gaidāmā likumdošanas iniciatīva par ilgtspējīgu korporatīvo pārvaldību, kurā paredzēts pārbaudes pienākums uzņēmumiem, ir viena no galvenajām ES iniciatīvām cilvēktiesību ievērošanas veicināšanai. Arī publiskajām iestādēm ir jānodrošina, ka publiskais iepirkums sekmē pārredzamību un pienācīgu pārbaudžu veikšanu piegādes ķēdēs. Gaidāmajos Komisijas norādījumos par sociāli atbildīgu publisko iepirkumu būs sniegtas norādes, kā sasniegt šos mērķus. Šajā saistībā Padome aicināja dalībvalstis efektīvi īstenot **ANO Vadošos principus uzņēmējdarbībai un cilvēktiesībām** un **ANO ilgtspējīgas attīstības mērķus**, kas novērstu bērnu darbu un piespiedu darbu, kā arī cilvēku tirdzniecību globālajās piegādes ķēdēs³⁴.

Jaunās ES tirdzniecības politikas³⁵ ietvaros Komisija veicinās ilgtspējīgas un atbildīgas vērtību ķēdes ar priekšlikumu par obligātu pienācīgu pārbaudi, tostarp efektīviem rīcības un izpildes panākšanas mehānismiem, ar kuriem nodrošināt, ka piespiedu darbs nerod vietu ES uzņēmumu vērtību ķēdēs. ES arī tieksies pastiprināt centienus nodrošināt, ka ES uzņēmumu piegādes ķēdēs netiek nodarbināti bērni. Komisija arī sniegs norādes, kas uzlabotu ES uzņēmumu informētību par attiecīgu pasākumu veikšanu, pamatojoties uz risku, saskaņā ar starptautiskām pienācīgas pārbaudes pamatnostādņēm un principiem.

Galvenās darbības:

Komisija veiks šādus pasākumus:

- izvērtēs iespēju grozīt Direktīvas par cilvēku tirdzniecības apkarošanu nosacījumus attiecībā uz kriminālatbildības noteikšanu par cilvēku tirdzniecībā cietušo piespiedu

³² Cilvēku tirdzniecības un kontrabandas definīcijas un savstarpējo saistību skatīt ziņojumā *Smuggling and trafficking: rights and intersections* (Kontrabanda un cilvēku tirdzniecība: tiesības un mijiedarbība), https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/smuggling_and_trafficking_rights_and_intersections_1.pdf.

³³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/52/EK (2009. gada 18. jūnijs), ar ko nosaka minimālos standartus sankcijām un pasākumiem pret darba devējiem, kas nodarbina trešo valstu valstspiederīgos, kuri dalībvalstīs uzturas nelikumīgi, OV L 168, 30.6.2009.

³⁴ Skatīt: SWD(2017) 147 final, 24.4.2017.; Komisijas Pamatnostādnes par nefinansiālas informācijas sniegšanu uzlabo darījumdarbības pārredzamību attiecībā uz sociālajiem un vides jautājumiem (C/2017/4234; OV L 215, 5.7.2017., 1.–20. lpp.); Eiropas Parlamenta rezolūcija par ilgtspējīgu korporatīvo pārvaldību (2020/2137(INI)); *Council Conclusions on Human Rights and Decent Work in Global Supply Chains* (Padomes secinājumi “Cilvēktiesības un pienācīgas kvalitātes nodarbinātība globālajās piegādes ķēdēs”), 13512/20, 2020. gada 1. decembris.

³⁵ Komisijas paziņojums “Tirdzniecības politikas pārskatīšana — atvērta, ilgtspējīga un pārlicinoša tirdzniecības politika”, COM(2021) 66 final, 18.2.2021.

kārtā sniegto pakalpojumu izmantošanu,

- izvērtēs, kā stiprināt Direktīvas par sankcijām pret darba devējiem efektivitāti, tostarp attiecībā uz cilvēku tirdzniecībā cietušo aizsardzību,
- nāks klajā ar tiesību akta priekšlikumu par ilgtspējīgu korporatīvo pārvaldību, lai ilgtermiņā veicinātu ilgtspējīgu un atbildīgu korporatīvo rīcību,
- sniegs norādījumus par pienācīgu pārbaudi piespiedu darba apkarošanai saskaņā ar starptautiskajām pienācīgas pārbaudes pamatnostādņem un principiem,
- organizēs profilaktisku kampaņu, kas tiks īstenota kopā ar dalībvalstīm un pilsoniskās sabiedrības organizācijām un būs orientēta uz augsta riska nozarēm un augsta riska vidi.

Komisija aicina dalībvalstis:

- to krimināli tiesiskajā reakcijā un novēršanas iniciatīvās galveno uzmanību turpināt veltīt visiem ekspluatācijas veidiem, tostarp cilvēku tirdzniecībai seksuālai izmantošanai,
- pilnībā izmantot attiecīgo ES aģentūru (piemēram, Eiropola, *Eurojust*, *CEPOL* un *Frontex*) sniegto atbalstu un sekmēt operatīvo dienestu spēju, tostarp spēju identificēt iespējamus cilvēku tirdzniecībā cietušos, veidošanu,
- uzlabot darba inspekciju un/vai sociālo partneru spējas un veicināt daudzpusēju sadarbību nolūkā identificēt cietušos, kas pārdoti piespiedu darba nolūkā, un saukt pie atbildības šo noziedzīgo nodarījumu izdarītājus,
- sadarboties ar ES aģentūrām, jo īpaši ar Eiropolu un Eiropas Darba iestādi (tās kompetences robežās), lai apkarotu darbaspēka ekspluatāciju,
- turpināt veidot publiskā un privātā sektora iniciatīvas kopā ar uzņēmumiem, kas darbojas augsta riska nozarēs un augsta riska vidē,
- sekmēt iniciatīvas attiecībā uz pienācīgu pārbaudīšanu veikšanu globālajās produktu piegādes ķēdēs.

4. Noziedzīgās darbības modeļa likvidēšana cietušo ekspluatācijas apturēšanas nolūkā

Organizētās noziedzības grupas, kuras nodarbojas ar cilvēku tirdzniecību, ir labi strukturēti un profesionāli noziedznieku tīkli, kas darbojas arī starptautiskā mērogā. Tie veic īpašus uzdevumus, tostarp vervēšanu, transportēšanu, klientu nodrošināšanu, cietušo sargāšanu vai mājokļa un pārtikas nodrošināšanu cietušajiem. Cietušo vervēšanas un ekspluatācijas nolūkā tiek izmantota vardarbība, draudi, manipulācijas un maldināšana. Šīs grupas bieži ir iesaistītas migrantu kontrabandā, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijā, korupcijā, dokumentu viltošanā, narkotiku tirdzniecībā un citos smagos noziedzīgos nodarījumos, kas atbalsta to galvenos darbības veidus³⁶. “Mikrotīkli” galvenokārt darbojas seksuālās izmantošanas jomā, kur ar sutenerismu nodarbojas nelielas grupas, kurās ietilpst ne vairāk kā pieci cilvēki, vai arī atsevišķi indivīdi.

³⁶ SWD(2020) 226 final, 20.10.2020, *EMSC Annual Activity Report* (Eiropas Migrantu kontrabandas apkarošanas centra (EMSC) gada darbības pārskats) (Eiropols, 2019), *UNODC, Global Report on Trafficking in Persons, 2020* (2020. gada globālais ziņojums par cilvēku tirdzniecību)(2021), Pētījums *Mapping the risk of serious and organised crime infiltration in legitimate businesses* (Riska, ka smagās un organizētās noziedzības pārstāvji varētu iefiltrēties likumīgi strādājošos uzņēmumos, kartēšana).

Eiropas Komisijas datu krājumā ES līmeņa dati par cilvēku tirdzniecību ir pieejami kopš 2008. gada. **Datu reģistrēšanas un paziņošanas** turpmāka uzlabošana visās ES dalībvalstīs, nodrošinot datus par cilvēku tirgotājiem un cietušajiem, to valstspiederību, dzimumu, vecumu un ekspluatācijas veidiem, palīdzēs veidot mērķorientētāku un uz informāciju balstītu politiku. Papildu sadarbība starp valstu datu institūtiem varētu veicināt un uzlabot datu paziņošanu. Dati varētu ietvert arī citu informāciju, piemēram, informāciju par noziedzīgām darbībām, kas saistītas ar cilvēku tirdzniecību, un par cilvēku tirdzniecībā izmantotajiem maršrutiem.

4.1. Efektīvi operatīvie līdzekļi noziedzīgās darbības modeļa likvidēšanai

Organizētās noziedzības grupas, kas specializējas cilvēku tirdzniecībā, savā darbībā aizvien vairāk izmanto **likumīgi strādājošus uzņēmumus** (piemēram, viesnīcas, naktsklubus un masāžas salonus), piemēram, vervējot to darbiniekus, slēdzot ar viņiem līgumus izcelsmes valstī un pārvietojot viņus uz ekspluatācijas valsti.³⁷ Lai likvidētu šo noziedzīgās darbības modeli, kurā notiek cilvēku tirdzniecība, dalībvalstis tiek mudinātas izmantot rīkus un pieejas, kas noteiktas attiecībā uz ES organizētās noziedzības novēršanas stratēģijas 2021.–2025. gadam prioritāti, kura paredz likvidēt organizētās noziedzības peļņas avotus un novērst iefiltrēšanos likumīgajā ekonomikā un sabiedrībā. Tas ietver finanšu izmeklēšanu sistemātisku izmantošanu tiesībsardzības iestāžu veiktajās izmeklēšanās, kā arī stabilas sistēmas izveidi un ieviešanu nolūkā konstatēt, arestēt vai konfiscēt noziedzīgi iegūtus līdzekļus³⁸. Turklāt atgūtos līdzekļus var izmantot kompensāciju izmaksāšanai cietušajiem vai arī cietušo atbalstam, kā arī tiesībsardzības iestāžu pārrobežu pasākumiem cilvēku tirdzniecības apkarošanai, ko jau veicina ar Direktīvu par cilvēku tirdzniecības apkarošanu.

Dalībvalstu operatīvās darbības ar ES aģentūru atbalstu sniedz konkrētus rezultātus³⁹ Eiropas daudzozaru platformas pret noziedzības draudiem (*EMPACT*) ietvaros⁴⁰. Eiropols sekmē dalībvalstu uz izlūkdatiem balstītās un finanšu izmeklēšanas un atbalsta efektīvu pārrobežu operatīvo sadarbību, cita starpā ar kopējām izmeklēšanas grupām un vienotās rīcības dienām.

4.2. Nesodāmības kultūras iznīdēšana, veidojot spēcīgas krimināli tiesiskās reakcijas spējas

Nelielais cilvēku tirgotāju apsūdzību un notiesājošo spriedumu skaits⁴¹ cilvēku tirdzniecību joprojām padara par zema riska un lielu ienākumu nodarbi. Nolūkā pārraut cilvēku tirdzniecības ķēdi **spēcīga krimināli tiesiskā reakcija** ir būtiski svarīga, lai varētu veikt efektīvas izmeklēšanas, izvirzīt apsūdzības un pieņemt notiesājošus spriedumus, cita starpā ņemot vērā šā noziedzīgā nodarījuma dzimuma dimensiju. Tādēļ valsts un vietējā līmeņa kompetentajās iestādēs ir jāpilnveido zinātība un darbā cilvēku tirdzniecības apkarošanas jomā jānorīko profesionāli eksperti un specializētas nodaļas vai vienības.

³⁷ Pētījums *Mapping the risk of serious and organised crime infiltration in legitimate businesses* (Riska, ka smagās un organizētās noziedzības pārstāvji varētu iefiltrēties likumīgi strādājošos uzņēmumos, kartēšana).

³⁸ Skatīt Padomes secinājumus par finanšu izmeklēšanu uzlabošanu cīņai pret smago un organizēto noziedzību, 8927/20, 2020. gada 17. jūnijs.

³⁹ Piemēram, 2019. gadā šādu darbību rezultātā tika veikti 825 aresti, tika konstatētas 8824 aizdomās turētās personas un 1307 potenciālie cietušie, tostarp 69 bērni, tika identificētas vai likvidētas 94 organizētās noziedzības grupas (ONG) un banku kontos, uzņēmumos un tīmekļa domēnos tika iesaldēti aktīvi 1,5 miljonu EUR apmērā. Saite: <https://www.consilium.europa.eu/media/44281/information-note-empact.pdf>; <https://newsroom.consilium.europa.eu/videos/127612-empact-2019-results-20200602> un <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7623-2020-INIT/en/pdf>.

Kopš 2010. gada cilvēku tirdzniecība ir bijusi ES prioritāte noziedzības apkarošanas jomā saskaņā ar ES politikas ciklu organizētas un smagas noziedzības jomā.

⁴¹ ES 2017.–2018. gadā saistībā ar cilvēku tirdzniecību bija celtas 6163 apsūdzības un pieņemti 2426 notiesājoši spriedumi. COM(2020) 661 final, 20.10.2020.

Noziedzīgās darbības strauji attīstās. Tas nozīmē, ka tiesībsardzības un tiesu iestādēm ir jāattīsta savas prasmes, spējas un zināšanas par pieejamajiem rīkiem, pakalpojumiem un tehnoloģijām. ES organizētās noziedzības novēršanas stratēģijā 2021.–2025. gadam ir noteikti mērķi, pasākumi un atbildīgās iesaistītās personas prasmju, zināšanu un operatīvās kompetences pieejamības uzlabošanai. Šajā saistībā nolūkā likvidēt noziedzīgās darbības modeli, kurā notiek cilvēku tirdzniecība ekspluatācijas nolūkā, būtu jāpastiprina **spēju veidošanas** centieni.

Sistemātiska **tiesībsardzības un tiesu iestāžu darbinieku apmācība**, ļaujot tiem iepazīties ar šā noziedzīgā nodarījuma veida specifiskajiem aspektiem, kā arī uz simulāciju balstīti praktiskie uzdevumi, kas jāveic visām ieinteresētajām personām nolūkā pārbaudīt cilvēku tirdzniecības gadījumu izskatīšanai paredzētās procedūras, uzlabos profesionālās prasmes un koordināciju šādu lietu izskatīšanā un nodrošinās atbilstīgu papildu pasākumu veikšanu. Šādos apmācības pasākumos galvenā uzmanība būtu jāpievērš īpatnībām, kas saistītas ar cilvēku tirdzniecību dažādu veidu ekspluatācijas nolūkā (seksuāla izmantošana, piespiedu darbs, piespiedu noziedzība, piespiedu ubagošana, bērnu tirdzniecība), sarežģītajai dinamikai starp cilvēku tirdzniecību un citām nelikumīgām darbībām, šā noziedzīgā nodarījuma veida un tā finansiālo aspektu atklāšanas metodēm, interneta un sociālo mediju lomai un izmantošanai, kā arī tādu prasmju pilnveidei, kas saistītas ar izmeklēšanas vadīšanu un novešanu līdz apsūdzību izvirzīšanai (pierādījumu vākšana, cietušo iztaujāšana, cietušo aizsardzība, starptautiskā sadarbība). Lai uzlabotu cilvēku tirdzniecības gadījumu atklāšanu, paziņošanu un izskatīšanu, līdztekus specializētajai apmācībai, kas paredzēta tiesībsardzības iestāžu darbiniekiem, kuri strādā ar cilvēku tirdzniecības lietām, ir nepieciešama tādu citu tiesībsardzības iestāžu darbinieku apmācība, kuri strādā citu noziedzības veidu apkarošanas jomā, kā arī tiesu iestāžu darbinieku apmācība.

Lai ņemtu vērā **cietušo perspektīvu un vajadzības**, apmācības pasākumos būtu jāpiedalās dažādām ieinteresētajām personām, tostarp tiesībsardzības iestāžu, tiesu iestāžu un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, sociālajiem darbiniekiem, bērnu aizsardzības speciālistiem un izglītības un veselības aprūpes pakalpojumu sniedzējiem. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš policistu, darba inspektoru, robežsargu, prokuroru un tiesnešu spēju veidošanai, norādot, kā kriminālprocesa laikā strādāt ar cietušajiem, kā pamanīt pazīmes, ka persona ir cilvēku tirdzniecībā cietušais, un kā nosūtīt cietušos uz atbalsta dienestiem saskaņā ar piemērojamajām procedūrām. Lietas, kas saistītas ar cilvēku tirdzniecībā cietušiem bērniem, ir jāizskata apmācītiem speciālistiem, kas ir pienācīgi informēti par cietušo bērnu īpašo neaizsargātību un labi pārzina bērnu tiesības un aizsardzības vajadzības kriminālprocesa laikā.

Apmācot tiesu iestāžu darbiniekus par pieejamajiem instrumentiem tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās, tiks sekmēta sadarbības pastiprināšana starp tiesībsardzības un tiesu iestādēm, kā arī citām attiecīgajām iesaistītajām personām, piemēram, darba inspektoriem vai sociālajiem partneriem.

Komisija finansēs un koordinēs pārrobežu un starptautiskajā sadarbībā iesaistīto tiesībsardzības iestāžu spēju veidošanas pasākumus, piemēram, uz simulāciju balstītus uzdevumus. Turklāt Komisija kopā ar *Eurojust* sekmēs cilvēku tirdzniecības apkarošanā specializējušos prokuroru fokusa grupas izveidi ar mērķi pastiprināt tiesu iestāžu sadarbību. Šie pasākumi pavērs iespējas turpmākai tiesībsardzības un tiesu iestāžu sadarbībai un arī palīdzēs izstrādāt darba norādes.

4.3. Cilvēku tirgotāju digitālā darbības modeļa likvidēšana

Organizētās noziedzības grupas **savu *modus operandi* un darbības modeli ātri pielāgo** mainīgajām pieprasījuma tendencēm. Covid-19 pandēmijas laikā cilvēku tirgotāji aizvien vairāk darbojas tiešsaistē, aptverot visus cilvēku tirdzniecības posmus. Digitālo telpu tie izmanto cietušo vervēšanai un ekspluatēšanai, cietušo transportēšanas un mājokļu nodrošināšanai, cietušo reklamēšanai tiešsaistē un iespējamo klientu uzrunāšanai, cietušo kontrolēšanai, saziņai starp noziedzīgo nodarījumu izdarītājiem un noziedzīgi iegūto līdzekļu slēpšanai⁴². Tehnoloģijas ir paplašinājušas noziedznieku iespējas nodarboties ar cilvēku tirdzniecību dažādu veidu ekspluatācijas nolūkā, jo īpaši seksuālas izmantošanas, kā arī darbaspēka ekspluatācijas, orgānu izņemšanas, bērnu nelikumīgas adopcijas un piespiedu laulību nolūkā. Bērni ir pakļauti īpaši liels riskam tiešsaistē kļūt par cilvēku tirdzniecībā cietušajiem. Noziedzniekiem ir izdevies savā labā izmantot jaunākās digitālā laikmeta sniegtās iespējas, savukārt tiesībsardzības iestādēm ir grūti tikt tiem līdz, tostarp konstatēt ekspluatācijas pazīmes aizvien pieaugošajā tiešsaistes reklāmu gūzmā un iegūt būtiski svarīgus digitālos pierādījumus⁴³.

Problēmas, kuras cīņā pret cilvēku tirdzniecību **tiesībsardzības un tiesu iestādēm rada digitālais laikmets**, būtu jārisina saskaņā ar ES organizētās noziedzības novēršanas stratēģijas 2021.–2025. gadam horizontālo prioritāti, kas paredz tiesībsardzības iestāžu mūsdienīgu reakciju uz tehnoloģiju attīstību. Eiropols var atbalstīt cilvēku tirgotāju izmantotā interneta satura atklāšanas pastiprināšanu. Pilnvērtīga tehnoloģiju izmantošana un paļaušanās uz digitālajiem pierādījumiem var atvieglot cietušo dalību kriminālprocesā. Piemēram, situācijā, kad tiktu atrasti citu veidu pierādījumi, samazinātos nepieciešamība balstīties uz cietušā liecību, tādējādi pasargājot cietušos no traumas, kas rodas, tiesas zālē satiekoties ar cilvēku tirgotājiem.

Papildinot pašreizējos Direktīvā par elektronisko tirdzniecību paredzētos platformu pienākumus dzēst nelikumīgu saturu, kas pastiprināti ar priekšlikumu par Digitālo pakalpojumu tiesību aktu⁴⁴, Komisija organizēs **dialogu ar attiecīgajiem interneta un tehnoloģiju uzņēmumiem** nolūkā samazināt tiešsaistes platformu izmantošanu cietušo vervēšanā un ekspluatācijā. Komisija arī atbalstīs līdzīgu dialogu iespējamu organizēšanu dalībvalstu līmenī. Interneta pakalpojumu sniedzēji un saistītie uzņēmumi ir daļa no risinājuma atbalstīt centienus apkarot cilvēku tirdzniecību, identificējot un dzēšot tiešsaistes materiālus, kas saistīti ar ekspluatāciju un cilvēku tirdzniecībā cietušo ļaunprātīgu izmantošanu⁴⁵. Sadarbībai ar privāto sektoru tādējādi vajadzētu būt vērstai uz inovācijas un zinātības izmantošanu uz tehnoloģijām balstītu risinājumu izstrādei, lai atbalstītu cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu. Piemēram, profilakses pasākumi un pasākumi informētības uzlabošanai par drošu interneta un sociālo mediju lietošanu varētu palīdzēt samazināt bērnu tirdzniecības risku.

Galvenās darbības:

⁴² Eiropols, *The challenges of countering human trafficking in the digital era* (Problēmjaustājumi cilvēku tirdzniecības apkarošanā digitālajā laikmetā) (2020). Skatīt arī COM(2020) 661 final, 20.10.2020., SWD(2020) 226 final, 20.10.2020., un Eiropas Parlamenta 2021. gada 10. februāra rezolūciju par Direktīvas 2011/36/ES par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību īstenošanu (2020/2029(INI)).

⁴³ Eiropols, *2021 EU Serious and Organised Threat Assessment Report (EU SOCTA)* (ES 2021. gada smagās un organizētās noziedzības draudu novērtējuma ziņojums (EU SOCTA)), 2021. gada 12. aprīlis.

⁴⁴ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-services-act-package>.

⁴⁵ COM(2020) 661 final, 20.10.2020.

Komisija veiks šādus pasākumus:

- uzlabos datu reģistrēšanu un datu vākšanu, nodrošinot datus par cilvēku tirdzniecību, lai sniegtu uzticamu un salīdzināmu informāciju īpaši pielāgotas politikas izstrādei,
- sekmēs cilvēku tirdzniecības apkarošanā specializējušos prokuroru fokusa grupas izveidi,
- veicinās pārrobežu un starptautiskajās lietās iesaistīto tiesībsardzības dienestu koordinēšanu un atbalstīs ieinteresēto personu starpā saskaņotu reakciju, ieskaitot ar tādu uzdevumu finansēšanu, kas balstīti uz simulāciju,
- sekmēs dalībvalstu tiesībsardzības un tiesu iestāžu sadarbību, izmantojot konkrētus operatīvos projektus, kas finansēti no Iekšējās drošības fonda līdzekļiem,
- organizēs dialogu ar privātā sektora un digitālajām nozarēm un sekmēs paraugprakses apmaiņu ar ES aģentūru palīdzību.

Dalībvalstis tiek aicinātas:

- uzlabot valsts datu reģistrēšanu un datu vākšanu par cilvēku tirdzniecību,
- ar Eiropola atbalstu pilnībā izmantot esošos operatīvās sadarbības instrumentus, piemēram, kopējas izmeklēšanas grupas, un iesaistīties operatīvajā sadarbībā *EMPACT* ietvaros,
- ar Eiropola atbalstu sistemātiski apmainīties ar datiem par izmeklēšanām cilvēku tirdzniecības jomā,
- uzlabot tiesībsardzības iestāžu digitālās spējas un zinātību, lai tās spētu sekot līdzi tehnoloģiju attīstībai.

5. Aizsardzība, atbalsts un iespēju nodrošināšana cietušajiem, jo īpaši sievietēm un bērniem

Cilvēku tirdzniecība ir smags pamattiesību pārkāpums, kas cietušajiem rada lielas ciešanas un ilgtermiņa kaitējumu. Papildus visaptverošajām darbībām, kas paredzētas ES stratēģijā par cietušo tiesībām (2020.–2025. gads)⁴⁶ un visaptverošajā ES stratēģijā par bērna tiesībām⁴⁷, šajā stratēģijā ir ierosināti pasākumi cilvēku tirdzniecībā cietušo situācijas uzlabošanai. **Cilvēku tirdzniecība seksuālai izmantošanai**⁴⁸, kas ir izplatītākais ekspluatācijas veids, ir ar dzimumu saistītas vardarbības forma, kas sakņojas dzimumu nelīdztiesībā. Sieviešu un meiteņu neaizsargātību pret cilvēku tirdzniecību palielina vairāki faktori, tostarp dzimumu nelīdztiesība, nabadzība, sociālā atstumtība, etniskā izcelsme un diskriminācija⁴⁹. ES līmeņa dati atklāj šā noziedzīgā nodarījuma dzimuma dimensiju. Gandrīz trīs ceturtdaļas (72 %) visu cietušo Eiropas Savienībā un 92 % cietušo, kas tiek pārdoti seksuālai izmantošanai, ir **sievietes un meitenes**. Gandrīz ceturtdaļa visu cilvēku tirdzniecībā cietušo ir **bērni**. Lielākā daļa cietušo bērnu ir ES pilsoņi un tiek pārdoti seksuālai izmantošanai⁵⁰. Bērni migranti, jo

⁴⁶ Komisijas paziņojums “ES stratēģija par cietušo tiesībām (2020.–2025. gads)”, COM(2020) 258 final, 24.6.2020.

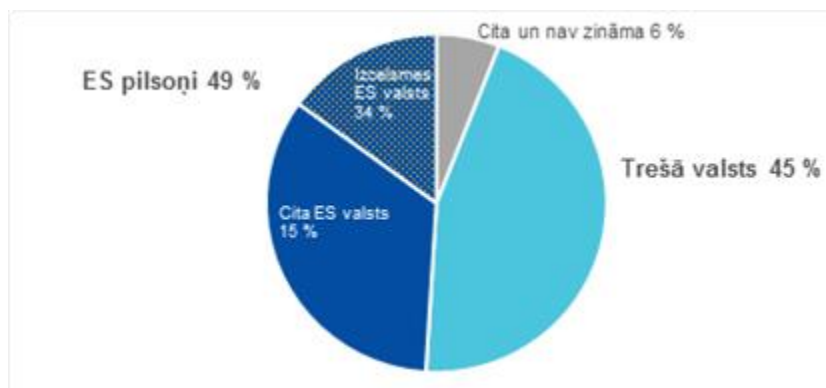
⁴⁷ Komisijas paziņojums “ES stratēģija par bērna tiesībām”, COM(2021) 142 final, 24.3.2021.

⁴⁸ 2017.–2018. gadā 60 % no visiem reģistrētajiem cietušajiem tika pārdoti seksuālai izmantošanai.

⁴⁹ Eiropas Parlamenta rezolūcija (2020/2029(INI)).

⁵⁰ 2017. un 2018. gadā: 78 % cietušo bērnu bija meitenes; 60 % cietušo bērnu tika pārdoti seksuālai izmantošanai un trīs ceturtdaļas (75 %) no visiem ES cietušajiem bērniem bija ES pilsoņi. Zēnu, tostarp migrācijā iesaistīto bērnu, tirdzniecība un ekspluatācija, jo īpaši seksuālas izmantošanas nolūkā, joprojām ir parādība, par kuru ir visai maz ES līmeņa datu.

īpaši nepavadīti bērni migranti, arī ir īpaši neaizsargāti pret cilvēku tirgotājiem⁵¹. Ierosinātajos pasākumos šīs tendences ir ņemtas vērā, un tie palīdz risināt arī citu neaizsargātu grupu, piemēram, LGBTIK, personu ar invaliditāti⁵² un etnisko minoritāšu pārstāvju, piemēram, marginalizēto romu kopienu pārstāvju, situāciju un mijiedarbības gadījumus. Jaunas sievietes un nepilngadīgie no romu kopienām ir īpaši neaizsargāti pret ekspluatāciju un cilvēku tirdzniecību⁵³, un tas ir saistīts ar vairākiem sociāli ekonomiskiem faktoriem, piemēram, ar daudzdimensiju nabadzību, antičigānismu, zemu izglītības līmeni, nedrošiem dzīves apstākļiem, sociālo atstumtību un diskrimināciju⁵⁴.



3. attēls. Reģistrēto cilvēku tirdzniecībā cietušo sadalījums atbilstīgi ES un trešo valstu valstspiederībai ES 2017. un 2018. gadā

Agrīna **cietušo identificēšana** ir būtiski svarīga, lai varētu ātri palīdzēt cilvēku tirdzniecībā cietušajiem, tos atbalstīt un aizsargāt; tā arī ļauj policijai un prokuratūrai labāk izmeklēt lietas apstākļus un sodīt cilvēku tirgotājus. Būtiska nozīme šajā kontekstā ir priekšplāna darbiniekiem, piemēram, robežsargiem, policistiem, sociālajiem darbiniekiem un inspektoriem. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju iesaistīšana cietušo identificēšanā un nosūtīšanā uz atbalsta dienestiem joprojām ir liels problēmjautājums, un problēmas sagādā arī tas, ka speciālisti nav apmācīti, kā pārrobežu gadījumos atbalstīt cietušos⁵⁵.

Lai uzlabotu pašreizējo situāciju, pēc proaktīvas un agrīnas cietušo identifikācijas ir jāsniedz visaptverošs atbalsts, kas palīdz apmierināt cietušo vajadzības. Tomēr **palīdzības, atbalsta un aizsardzības nodrošināšana cietušajiem** joprojām ir liels problēmjautājums. Cietušie bieži saskaras ar grūtībām izmantot savas tiesības. Viņu īpašās vajadzības un apstākļi, kas ir atkarīgi no viņu ekspluatācijas veida un no viņu dzimuma un vecuma, netiek sistemātiski ņemti vērā. Cilvēku tirdzniecībā cietušie kompensāciju saņemšanā saskaras ar daudzām grūtībām, tostarp ar procedūru sarežģītību.⁵⁶ Cietušajiem arī nevajadzētu baidīties no attriebības un sekundāras viktimizācijas, ja tie kriminālprocesa laikā ziņo par noziedzīgu

⁵¹ Skatīt Komisijas paziņojumu par bērnu migrantu aizsardzību, COM(2017) 211 final, 12.4.2017.

⁵² Attiecībā uz personām ar invaliditāti, kuras arī ir īpaši neaizsargātas pret cilvēku tirdzniecību, vardarbību un ļaunprātīgu izmantošanu, Personu ar invaliditāti tiesību stratēģijā 2021.–2030. gadam (COM(2021) 101 final, 3.3.2021.) tiks veikti pasākumi drošības un aizsardzības jomā.

⁵³ *Child Trafficking among Vulnerable Roma Communities* (Bērnu tirdzniecība neaizsargātās romu kopienās) (2015); https://csd.bg/fileadmin/user_upload/publications_library/files/22588.pdf.

⁵⁴ Komisija 2020. gada 7. oktobrī pieņēma ES romu līdztiesības, iekļaušanas un līdzdalības stratēģisko satvaru, lai nodrošinātu šīs Eiropas lielākās etniskās minoritātes faktisku līdztiesību, sociālekonomisko iekļaušanu un sekmētu līdzdalību; COM(2020) 620 final, 7.10.2020. Tā mērķis ir apkarot nabadzību, antičigānismu un diskrimināciju.

⁵⁵ *Study on Reviewing the functioning of National and Transnational Referral Mechanism* (Pētījums par valsts un starptautiskā mehānisma cietušo nosūtīšanai uz atbalsta dienestiem darbības pārskatīšanu) (2020).

⁵⁶ SWD(2020) 226 final, 20.10.2020.

nodarījumu⁵⁷. Tos nevajadzētu sodīt par noziedzīgiem nodarījumiem, kas ekspluatācijas laikā izdarīti piespiedu kārtā⁵⁸. Pret cietušajiem būtu jāattiecas kā pret tiesību subjektiem — bez jebkādiem aizspriedumiem un neobjektivitātes. Turklāt cietušo iespējas **sākt dzīvi no jauna** arī ir visai ierobežotas, jo reintegrācijas un rehabilitācijas programmās ir nepieciešami uzlabojumi un trūkst iespēju rast stabilus risinājumus, piemēram, integrēt cietušos darba tirgū⁵⁹.

Komisija **atbalstīs dalībvalstu centienus** uzlabot cietušo agrīno identifikāciju, kā arī nosūtīšanu uz palīdzības, atbalsta un aizsardzības dienestiem, ņemot vērā viņu īpašās vajadzības un viņu ekspluatācijas veidus. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš cietušajiem bērniem un bērniem, kuri ir pakļauti cilvēku tirdzniecības riskam, sistemātiski ziņojot un brīdinot par pazudušiem bērniem, lai nodrošinātu agrīnu identifikāciju, cietušajiem bērniem pielāgotas nosūtīšanas procedūras, aizbildņu ātru iecelšanu un efektīvu bezmaksas juridisko palīdzību. Komisija sekmēs dažādus pasākumus, piemēram, **apmācības, kurā ņemti vērā dzimumsensitīvi jautājumi un bērnu tiesības**, nodrošināšanu speciālistiem, kuri varētu saskarties ar cietušajiem (piemēram, tiesībaizsardzības un tiesu iestāžu darbiniekiem, darba inspektoriem, imigrācijas un patvēruma speciālistiem, robežsargiem, sociālajiem darbiniekiem, cietušo atbalsta speciālistiem un veselības aprūpes darbiniekiem), **pamatnostādņu, metodisko līdzekļu izstrādi un paraugprakses apmaiņu** speciālistu starpā, lai uzlabotu valstu struktūras un sadarbību nolūkā identificēt un atbalstīt cietušos un tiem palīdzēt, ieskaitot valstu mehānismus cietušo nosūtīšanai uz atbalsta dienestiem.

Saskaņā ar Direktīvu par cilvēku tirdzniecības apkarošanu dalībvalstis ir veikušas pasākumus, lai izveidotu atbilstīgus mehānismus, ar kuriem agrīni identificētu cietušos un sniegtu viņiem palīdzību un atbalstu, proti, tā dēvētos mehānismus cietušo nosūtīšanai uz atbalsta dienestiem. Eiropas Komisija veica pētījumu par valstu un starptautiskiem mehānismiem dalībvalstīs⁶⁰. Pētījumā tika apzinātas jomas, kurās vajadzīgi turpmāki uzlabojumi: potenciālo cietušo atklāšana; pienācīgu mājokļu nodrošināšana, jo īpaši cietušajiem bērniem; sadarbības stiprināšana starp visiem dalībniekiem, tostarp pilsoniskās sabiedrības organizācijām; pasākumu ietekmes un rezultātu labāka uzraudzība visos nosūtīšanas posmos. Ņemot vērā pašreizējo valstu un starptautisko sadarbību, Komisija sekmēs pasākumu veikšanu nolūkā uzlabot cietušo atbalstīšanu un nosūtīšanu uz atbalsta dienestiem pārrobežu kontekstā, cenšoties sasniegt mērķi **izveidot Eiropas mēroga sadarbības mehānismu cietušo nosūtīšanā uz atbalsta dienestiem** ar attiecīgo ES aģentūru (piemēram, Eiropas Patvēruma atbalsta biroja, Pamattiesību aģentūras, Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta un *CEPOL*) atbalstu.

Atbalstu dalībvalstīm sniedz arī tās **desmit ES aģentūras**⁶¹, kuras 2018. gadā parakstīja kopīgo paziņojumu par apņemšanos sadarboties nolūkā apkarot cilvēku tirdzniecību.

⁵⁷ Skatīt arī mērķus, kas noteikti ES stratēģijā par cietušo tiesībām (2020.–2025. gads), COM(2020) 258 final, 24.6.2020.

⁵⁸ Skatīt Eiropas Cilvēktiesību tiesas nesen pieņemto nolēmumu par cietušo nesodīšanu, V. C. L. un A. N. / Apvienotā Karaliste, 2021. gada 16. februāris.

⁵⁹ *Study on Reviewing the functioning of National and Transnational Referral Mechanism* (Pētījums par valsts un starptautiskā mehānisma cietušo nosūtīšanai uz atbalsta dienestiem darbības pārskatīšanu) (2020).

⁶⁰ Skatīt iepriekšējo zemsvēitras piezīmi.

⁶¹ Eiropas Patvēruma atbalsta biroja (*EASO*), Eiropas Policijas biroja (Eiropola), Eiropas Savienības Aģentūras lielapjoma IT sistēmu darbības pārvaldībai brīvības, drošības un tiesiskuma telpā (*eu-LISA*), Eiropas Narkotiku un narkomānijas uzraudzības centra (*EMCDDA*), ES Tiesu sadarbības vienības (*Eurojust*), Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta (*EIGE*), Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūras (*Frontex*), ES Pamattiesību aģentūras (*FRA*), ES Tiesībaizsardzības apmācības aģentūras (*CEPOL*) un Eiropas Dzīves un

Komisija koordinē to sadarbību saskaņā ar to attiecīgajām pilnvarām ar mērķi risināt problēmas, kas saistītas ar cilvēku tirdzniecībā cietušajiem. Tās sagatavos kopīgu ziņojumu par saviem attiecīgajiem uzdevumiem un pasākumiem, lai dalībvalstis būtu labāk informētas par aģentūru iespējām palīdzēt cietušo agrīnā identificēšanā un aizsardzībā un lai mudinātu dalībvalstis šajā jomā ciešāk sadarboties ar aģentūrām.

Lai risinātu cilvēku tirdzniecības problēmu vietējā, reģionālā un starptautiskā līmenī un lai pieejamie ES finansēšanas instrumenti tiktu pilnvērtīgi izmantoti, Komisija veicinās **sadarbību** starp attiecīgajām **valsts un vietējā līmeņa iestādēm un reģioniem, pilsētām un pašvaldībām**. Komisija centīsies panākt ciešāku sadarbību ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju un Reģionu komiteju un attiecīgajiem partneriem nolūkā apkarot cilvēku tirdzniecību. Komisijas un Reģionu komitejas parakstītā integrācijas partnerība⁶² palīdzēs integrēt visus migrantus, to skaitā cilvēku tirdzniecībā cietušos no trešām valstīm.

Cilvēku tirdzniecībā cietušajiem vajadzētu būt **pieejamiem piemērotiem un drošiem mājokļiem**, kas tiem ļautu izbēgt no cilvēku tirgotājiem un būtu pielāgoti cietušo īpašajām vajadzībām un apstākļiem. Drošas patvēruma vietas ir vajadzīgas gan bērniem, gan sievietēm, gan vīriešiem. Patvēruma vietas, kuras paredzētas viena dzimuma pārstāvjiem un kurās pieejams arī atbalsts gūto traumu pārvarēšanā, var efektīvi palīdzēt cietušo atveseļošanās procesā. Šajā saistībā Komisija ar Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda un Iekšējās drošības fonda starpniecību, ievērojot katra fonda atbalsta piešķiršanas nosacījumus un darbības jomas, nodrošinās **mērķorientētu finansējumu** cilvēku tirdzniecībā cietušo patvēruma vietām, tostarp specializētām vietām, kas paredzētas cilvēku tirdzniecībā cietušajām sievietēm un bērniem.

Sociālie, ekonomiskie un izglītības pasākumi ir būtiski svarīgi, lai cietušie varētu **no jauna integrēties sabiedrībā**. Komisija sekmēs un popularizēs programmas, kas cietušajiem nodrošina atbalstu atveseļošanās un reintegrācijas procesā, piemēram, specializētus veselības aprūpes, psiholoģiskās un juridiskās palīdzības pakalpojumus, un atvieglo piekļuvi izglītībai un ekonomiskajām iespējām. Komisija mudinās dalībvalstis izveidot kopienas virzītas savstarpējā atbalsta un konsultāciju programmas, kurās cilvēku tirdzniecībā cietušie varēs iesaistīties, iegūstot piekļuvi izglītībai, nodarbinātībai un jaunām iespējām.

Cietušie, kuri nav ES pilsoņi, saskaras ar papildu grūtībām. Cilvēku tirdzniecībā cietušo īpašā situācija ir īpaši jāņem vērā, izsniedzot uzturēšanās atļaujas. Saskaņā ar spēkā esošajiem ES noteikumiem uzturēšanās atļaujas piešķiršana var būt atkarīga no cietušā vēlmes sadarboties kriminālprocesā⁶³. Turklāt dalībvalstīs pastāv atšķirības nogaidīšanas periodu, kuru laikā cietušajiem tiek nodrošināta palīdzība, piemērošanā cietušajiem, kuri nav ES pilsoņi⁶⁴. Nosūtot trešo valstu valstspiederīgos uz valsti, kurā tie ieradās vispirms,

darba apstākļu uzlabošanas fonda (*Eurofound*) vadītāji parakstīja Kopīgu paziņojumu par apņemšanos sadarboties nolūkā apkarot cilvēku tirdzniecību.

⁶²https://ec.europa.eu/home-affairs/news/european-commission-committee-regions-partnership-integration_en.

⁶³ Skatīt Padomes Direktīvas 2004/81/EK (2004. gada 29. aprīlis) par uzturēšanās atļaujām, kas izdotas tādiem trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri ir cilvēku tirdzniecības upuri vai bijuši iesaistīti darbībās, kas veicina nelegālo imigrāciju, kuri sadarbojas ar kompetentajām iestādēm, 6. un 8. pantu, OV L 261, 6.8.2004. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas ir uzsvērušas, ka pastāv būtiska atšķirība starp to cietušo skaitu, kuri nav ES pilsoņi, un izsniegto uzturēšanās atļauju skaitu.

⁶⁴ Saskaņā ar 2004. gada Direktīvu par uzturēšanās atļaujām attiecīgajiem trešo valstu valstspiederīgajiem tiek piešķirts nogaidīšanas periods, kas ļauj viņiem atgūties un izbēgt no nodarījumu izdarījušo personu ietekmes, lai viņi varētu pieņemt vispusīgā informācijā balstītu lēmumu sadarboties vai nesadarboties ar kompetentajām iestādēm (nogaidīšanas periods).

dalībvalstīm īpaši būtu jāņem vērā cilvēku tirdzniecībā cietušo īpašā situācija⁶⁵. Cietušie var nonākt cilvēku tirgotāju redzeslokā un var būt pakļauti riskam atkārtoti kļūt par cilvēku tirdzniecībā cietušajiem. Turklāt attiecībā uz migrācijā iesaistītiem bērniem būtu jāievieš konkrēti aizsardzības pasākumi, kas nodrošinātu viņu tiesību ievērošanu attiecīgo procedūru laikā⁶⁶. Rīcības plāns par integrāciju un iekļaušanu 2021.–2027. gadam⁶⁷ paredz pasākumus, tostarp cilvēku tirdzniecībā cietušajiem.

ES Direktīvā par cilvēku tirdzniecības apkarošanu ir izklāstītas **minimālās prasības**, tostarp attiecībā uz cietušajiem sniedzamo atbalstu un aizsardzību. Komisija izvērtēs, kā iepriekš aprakstītās problēmas, kas saistītas ar Direktīvu par cilvēku tirdzniecības apkarošanu, var labāk novērst arī nolūkā nodrošināt spēcīgu dzimuma dimensiju⁶⁸ cietušo atbalstīšanas un aizsardzības procesā un cietušo nesodīšanu par piespiedu kārtā izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem, kā arī saistībā ar 2004. gada Padomes Direktīvu par uzturēšanās atļaujām, kas izdotas cilvēku tirdzniecības upuriem⁶⁹.

Galvenās darbības:

Komisija veiks šādus pasākumus:

- veicinās spēju veidošanu un paraugprakses apmaiņu cilvēku tirdzniecībā cietušo, jo īpaši neaizsargātām grupām piederošu personu, identificēšanas jomā, tostarp ar īpašu finansējumu policistu, sociālo darbinieku, darba inspektoru un robežsargu apmācībai,
- sekmēs reintegrācijas un cietušo jaunu iespēju programmas un paraugprakses apmaiņu šajā jomā,
- sekmēs sadarbību nolūkā izveidot Eiropas mehānismu cietušo nosūtīšanai uz atbalsta dienestiem,
- ar Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda un Iekšējās drošības fonda starpniecību nodrošinās mērķorientētu finansējumu cilvēku tirdzniecībā cietušo specializētām patvēruma vietām, tostarp specializētām vietām, kas paredzētas cilvēku tirdzniecībā cietušajām sievietēm un bērniem,
- nodrošinās finansējumu trešo partnervalstu nevalstiskajām organizācijām un migrantu resursu centriem, kas atbalsta cietušos, cita starpā nodrošinot arī psihosociālo atbalstu, ņemot vērā dzimumu dimensiju un bērnu īpašās vajadzības,
- veidos ciešāku sadarbību ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju un Reģionu komiteju, lai kopā ar sociālajiem un ekonomiskajiem partneriem un vietējā un reģionālā līmenī palielinātu cilvēku tirdzniecības apkarošanas pasākumu ietekmi,
- veicināts partnerību veidošanu ar trešām valstīm, lai nodrošinātu, ka cietušo tiesību ievērošana tiek garantēta visos atgriešanas procesa posmos un ka pēc atgriešanās viņiem

⁶⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 604/2013 (2013. gada 26. jūnijs), ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm, OV L 180, 29.6.2013.

⁶⁶ Komisijas paziņojums “Sadarbības uzlabošana atgriešanas un atpakaļuzņemšanas jomā kā daļa no taisnīgas, efektīvas un visaptverošas ES migrācijas politikas”, COM(2021) 56 final, 10.2.2021.

⁶⁷ Komisijas paziņojums “Rīcības plāns par integrāciju un iekļaušanu 2021.–2027. gadam”, COM(2020) 758 final, 24.11.2020.

⁶⁸ Komisija pilda ES dzimumu līdztiesības stratēģijā 2020.–2025. gadam (COM(2020) 152 final, 5.3.2020.) minētās apņemšanās, cita starpā nākot klajā ar likumdošanas iniciatīvu par dzimumbalstītas vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu.

⁶⁹ Padomes Direktīva 2004/81/EK, OV L 261, 6.8.2004.

tiek nodrošināta īpaši pielāgota palīdzība un aizsardzība, ieskaitot konkrētus bērnu aizsardzības pasākumus.

Komisija aicina dalībvalstis:

- sekmēt apmācības, kurā ņemti vērā dzimumsensitīvi jautājumi un bērnu tiesības, nodrošināšanu amatpersonām un visiem speciālistiem, kuri varētu saskarties ar cietušajiem,
- veicināt priekšplāna darbiniekiem paredzētu informētības uzlabošanas pasākumu īstenošanu augsta riska nozarēs un augsta riska vidē, kur tiek ekspluatēti cilvēku tirdzniecībā cietušie,
- radīt cietušajiem drošu vidi, lai tie varētu ziņot par noziedzīgajiem nodarījumiem, nebaidoties no apsūdzībām noziedzīgos nodarījumos, kurus tos piespieda pastrādāt cilvēku tirgotāji, un nebaidoties no sekundāras viktimizācijas, iebaidīšanas vai atbēšanas kriminālprocesa laikā,
- uzlabot valstu mehānismu cietušo nosūtīšanai uz atbalsta dienestiem darbību,
- ES veselības programmu ietvaros nodrošināt veselības aprūpes nozares darbiniekiem apmācību par daudzveidības pārvaldību un tādu migrantu vajadzībām, kas kļuvuši par cilvēku tirdzniecībā cietušajiem,
- nodrošināt finansējumu kopienas virzītām savstarpējā atbalsta un konsultāciju jaunu iespēju programmām.

6. Starptautiskā dimensija

Visā pasaulē 2020. gadā ir konstatētas 534 dažādas cilvēku tirdzniecības plūsmas, vairāk nekā 120 valstīm ziņojot par cietušajiem no vairāk nekā 140 dažādām izcelsmes valstīm⁷⁰. Cilvēku tirdzniecība ir **pārrobežu noziedzīgs nodarījums**, un puse no Eiropas Savienībā atklātajiem cietušajiem nav ES pilsoņi, bet nāk galvenokārt no Āfrikas, Rietumbalkāniem un Āzijas⁷¹. Valstīs ar zemiem ienākumiem puse no cilvēku tirdzniecībā cietušajiem ir bērni, un lielākā daļa šo bērnu tiek nelikumīgi nodarbināti.⁷² Tādēļ ES ir jāpastiprina centieni risināt ekonomiskās problēmas un palīdzēt ģimenēm un kopienām kļūt noturīgām pret negatīvu situācijas pārvarēšanas mehānismu izmantošanu. Tādēļ šīs stratēģijas prioritātēm, tostarp cilvēku tirgotāju noziedzīgās darbības modeļa likvidēšanai, pieprasījuma samazināšanai un cietušo aizsardzībai, kā arī jaunu iespēju nodrošināšanai tiem, būtu pilnībā jāiekļaujas ES ārpolitikas kontekstā.

Cilvēku tirdzniecībā cietušie uz ES tiek pārvietoti arī jauktās migrācijas plūsmās pa visiem maršrutiem. Migrantu kontrabanda bieži ir saistīta ar citiem organizētās noziedzības veidiem, piemēram, ar cilvēku tirdzniecību. Pašreizējā globālā un reģionālā migrācijas situācija palielina cilvēku tirdzniecības risku, jo cilvēku tirgotāji ļaunprātīgi izmanto patvēruma

⁷⁰ ANO Narkotiku un noziedzības novēršanas birojs (UNODC), *Global Trafficking in Persons report, 2020* (2020. gada globālais ziņojums par cilvēku tirdzniecību) (2021). ANO Narkotiku un noziedzības novēršanas birojs (UNODC) jēdzienu "plūsma" attiecināja uz vienu izcelsmes valsti un vienu galamērķa valsti, kurās attiecīgajā periodā ir konstatēti vismaz pieci cietušie. Attiecībā uz plūsmām tika izmantoti 2018. gada kā atsaucē gada dati (vai visjaunākie dati). Attiecībā uz valstīm, par kurām 2018. gada dati nebija pieejami, tika izmantoti visjaunākie dati par 2019., 2017. vai 2016. gadu.

⁷¹ *Data collection on trafficking in human beings in the EU* (Datu vākšana par cilvēku tirdzniecību ES) (2020).

⁷² *Global Trafficking in Persons report, 2020* (2020. gada globālais ziņojums par cilvēku tirdzniecību).

procedūras, tostarp legalizējot savu un cietušo statusu⁷³. Saskaņā ar jauno **Migrācijas un patvēruma paktu**⁷⁴ sagatavotais ES rīcības plāns cīņai pret migrantu kontrabandu palīdzēs likvidēt cilvēku tirdzniecību, kurā tie ieved cietušos ekspluatācijai Eiropā, un apkaros kontrabandas tīklus. Turklāt svarīgs pakta virziens ir izveidot un padziļināt partnerības ar izcelsmes, tranzīta un galamērķa valstīm. Tādēļ ir svarīgi veicināt **starptautisko sadarbību un partnerības**, pēc iespējas labāk izmantojot ārpolitikas instrumentus, sadarbības rīkus un finansējumu⁷⁵, lai apmainītos ar informāciju un kriminālizlūkošanas datiem par cilvēku tirdzniecību un ar to saistītajiem noziedzīgajiem nodarījumiem un noziedznieku tīkliem. Dalībvalstu ciešāka sadarbība ar trešām valstīm tiek sekmēta un atbalstīta ar veselu virkni **ES ārpolitikas instrumentu**, tostarp ar Globālo ES ārpolitikas un drošības politikas stratēģiju, Rīcības plānu cilvēktiesību un demokrātijas jomā 2020.–2024. gadam, ES Dzimumu līdztiesības rīcības plānu 2021.–2025. gadam, kopīgo paziņojumu “Ceļā uz visaptverošu stratēģiju ar Āfriku”. Turklāt uz ES paplašināšanās procesu un kaimiņattiecību politiku attiecas citi instrumenti, piemēram, ES Rietumbalkānu stratēģija, kopīgais paziņojums “Austrumu partnerības politika pēc 2020. gada. Noturības stiprināšana — Austrumu partnerība, kas sniedz labumu visiem” un kopīgais paziņojums “Atjaunota partnerība ar dienvidu kaimiņreģionu — jauna programma Vidusjūras reģionam”. Būtiska ir ES pieeja ārējai drošībai kopējās ārpolitikas un drošības politikas un kopējās drošības un aizsardzības politikas ietvaros. Kopējās drošības un aizsardzības politikas civilās un militārās misijas vada centienus likvidēt organizētās noziedzības tīklus, kas nodarbojas ar migrantu kontrabandu un cilvēku tirdzniecību⁷⁶. Būtiski svarīga šajā jomā ir arī ciešāka sadarbība ar tieslietu un iekšlietu aģentūrām, kā to paredz Civilās kopējās drošības un aizsardzības politikas pakts⁷⁷.

Šie instrumenti ir svarīgi, lai veicinātu ciešāku sadarbību starp ES dalībvalstīm un **cietušo izcelsmes un tranzīta valstīm**. Tiks sekmēta ES delegāciju sistemātiska darbība noteiktās valstīs, attiecīgos gadījumos cenšoties panākt ciešu sadarbību ar kopējās drošības un aizsardzības politikas misijām un operācijām. Eiropas Ārējās darbības dienestam arī turpmāk būs svarīga loma stratēģiskās un operatīvās sadarbības uzlabošanā ar trešām valstīm un starptautiskām organizācijām, pilnībā izmantojot tam pieejamos ārējos instrumentus, piemēram, augsta līmeņa dialogus un terorisma apkarošanas / drošības ekspertu tīklu ES delegācijās. Sadarbība ar ANO aģentūrām un starptautiskajām organizācijām, piemēram, ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Narkotiku un noziedzības novēršanas biroju un Starptautisko Migrācijas organizāciju, pastiprina rīcību pasaules līmenī, jo īpaši saistībā ar izcelsmes un tranzītvalstīm.

Komisija palīdz dalībvalstīm un trešām partnervalstīm īstenot **Apvienoto Nāciju Organizācijas** Konvenciju pret transnacionālo organizēto noziedzību un tās Protokolu par cilvēku tirdzniecību, kuriem pievienojusies ES un tās dalībvalstis. ES un tās dalībvalstis darbojas arī nesen izveidotajā ANO Protokola par cilvēku tirdzniecību īstenošanas pārskatīšanas mehānismā. Komisija centīsies panākt ciešāku sadarbību ar attiecīgajām iesaistītajām personām attiecībā uz ANO Protokolu, tostarp, taču ne tikai Apvienoto Nāciju Organizācijas Starpāģentūru sadarbības grupā cilvēku tirdzniecības apkarošanai. Komisija arī

⁷³ Eiropas Migrantu kontrabandas apkarošanas centra Ceturtais gada darbības pārskats, Eiropols, 2020.

⁷⁴ Komisijas paziņojums par jaunu Migrācijas un patvēruma paktu, COM(2020) 609 final, 23.9.2020.

⁷⁵ Piemēram, izmantojot Kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumentu.

⁷⁶ Piemēram, misija *EUBAM Libya* un operācija *EUNAVFOR MED IRINI*.

⁷⁷ Padome un dalībvalstis 2018. gada 19. novembrī pieņēma secinājumus par Civilās kopējās drošības un aizsardzības politikas (KDAP) pakta izveidi. Skatīt Padomes secinājumus: <https://www.consilium.europa.eu/lv/press/press-releases/2018/11/19/civilian-common-security-and-defence-policy-eu-strengthens-its-capacities-to-act/>.

ciešāk sadarbosies ar **Eiropas Padomi** un tās Ekspertu darbības grupu pret cilvēku tirdzniecību⁷⁸ saskaņā ar šajā stratēģijā noteiktajām prioritātēm.

Ārējās darbībās būtu jāņem vērā atbilstīgie Apvienoto Nāciju Organizācijas **ilgtspējīgas attīstības mērķi**, kas attiecas uz cilvēku tirdzniecību⁷⁹. Šajā kontekstā **ES tirdzniecības politika** sekmē ilgtspējīgas attīstības mērķu, tostarp cilvēktiesību un nodarbinātības standartu, ievērošanu. Komisija apsvērs, vai pašreizējos pret cilvēku tirdzniecību vērstos starptautiskos standartus varētu labāk atspoguļot **tirdzniecības nolīgumu** īstenošanā un to izpildes panākšanā, jo īpaši uzstājīgāk izmantojot būtisko elementu klauzulu.

Komisija atzinīgi vērtē neseno pieņemto **ES globālo cilvēktiesību sankciju režīmu**⁸⁰, kas Eiropas Savienībai ļauj vērsties pret indivīdiem, vienībām un struktūrām, kuras ir atbildīgas par smagiem cilvēktiesību pārkāpumiem visā pasaulē, kā arī ir iesaistītas šādos noziedzīgos nodarījumos vai arī ir saistītas ar tiem. Šis sankciju režīms ļauj Padomei noteikt ceļošanas ierobežojumus, iesaldēt līdzekļus un aizliegt darīt pieejamus līdzekļus vai saimnieciskos resursus noteiktiem indivīdiem un vienībām.

Galvenās darbības:

Komisija veiks šādus pasākumus:

- pieņems ES rīcības plānu cīņai pret migrantu kontrabandu 2021.–2025. gadam,
- pastiprinās sadarbību ar trešām valstīm, kas ir cietušo izcelsmes un tranzīta valstis, kā arī ar starptautiskajiem un reģionālajiem partneriem, tostarp ar starptautiskajām organizācijām,
- attiecībās ar partnervalstīm izmantos īpašos cilvēktiesību un drošības dialogus,
- pastiprinās sadarbību ar Eiropas Padomi un tās Ekspertu darbības grupu pret cilvēku tirdzniecību,
- atbalstīs Eiropas Ārējās darbības dienesta sistemātisku ES delegāciju iesaistīšanu konkrētās valstīs, izmantojot regulāru un mērķorientētu saziņu, rīcību un informācijas apmaiņu.

Komisija aicina dalībvalstis:

- veicināt apmaiņu ar informāciju un kriminālizlūkošanas datiem par cilvēku tirdzniecību un ar to saistītajiem noziedzīgajiem nodarījumiem un noziedznieku tīkliem, izmantojot arī ES aģentūru, piemēram, Eiropola un *Eurojust*, atbalstu, sekmēt pārrobežu un starptautisko operatīvo un tiesu iestāžu sadarbību valstīs, kuras cilvēku tirdzniecība ir skārusi īpaši smagi, proti, Rietumbalkānu valstīs, kaimiņreģiona valstīs, Āfrikā, Tuvajos Austrumos un Dienvidaustrumāzijā.

⁷⁸Padomes secinājumi par ES prioritātēm sadarbībai ar Eiropas Padomi 2020.–2022. gadā, 9283/20, 2020. gada 13. jūlijs.

⁷⁹ 5.2. IAM (vardarbība pret visām sievietēm un meitenēm); 8.7. IAM (piespiedu darbs un cilvēku tirdzniecība) un 16.2. IAM (vardarbīga izturēšanās pret bērniem un viņu spīdzināšana).

⁸⁰ Padomes Lēmums (KĀDP) 2020/1999 (2020. gada 7. decembris) par ierobežojošiem pasākumiem pret nopietniem cilvēktiesību pārkāpumiem un aizskārumiem, OV L 410I, 7.12.2020., un Padomes Regula (ES) 2020/1998 (2020. gada 7. decembris) par ierobežojošiem pasākumiem pret nopietniem cilvēktiesību pārkāpumiem un aizskārumiem, OV L 410 I, 7.12.2020.

7. Secinājumi

Cilvēku tirdzniecība ir smags sarežģīta rakstura noziedzīgs nodarījums, kas galvenokārt skar sievietes un bērnus. Tas sniedz milzīgus ieņēmumus noziedzniekiem, vienlaikus radot ārkārtīgi lielas ciešanas cietušajiem un lielas izmaksas sabiedrībai. Neraugoties uz progresu, kas pēdējās desmitgades laikā panākts Savienības reakcijas uz cilvēku tirdzniecību pastiprināšanā, ikvienai neaizsargātai personai joprojām draud risks kļūt par cilvēku tirdzniecībā cietušo. Cilvēku tirdzniecība ietekmē sabiedrības struktūru, tiesiskumu un ilgtspējīgu attīstību ES valstīs un mūsu partnervalstīs.

Šajā stratēģijā Komisija ir izklāstījusi jaunas apņemšanās un stingru politikas sistēmu neaizsargāto indivīdu pasargāšanai no cilvēku tirdzniecības, jaunu iespēju nodrošināšanai cietušajiem, noziedzīgo nodarījumu izdarītāju saukšanai pie atbildības un mūsu kopienai aizsardzībai. Šī apņemšanās galvenokārt vērsta uz sievietēm un bērniem.

Šajā stratēģijā izklāstītās prioritātes un darbības tiks īstenotas laikposmā no 2021. gada līdz 2025. gadam. Vienlaikus Komisija būs gatava ātri reaģēt uz jebkādam jaunām norisēm vai tendencēm, pamatojoties uz pastāvīgu uzraudzību un analīzi par to, kā attīstās cilvēku tirdzniecība gan ES, gan ārpus tās. ES un tās dalībvalstīm kopā jābūt soli priekšā noziedzniekiem un cietušo izmantotājiem un ekspluatētājiem.

Komisija ir apņēmusies nodrošināt šīs stratēģijas savlaicīgu un efektīvu īstenošanu. Tā kā cilvēku tirdzniecības apkarošanai ir nepieciešama mūsu visu iesaistīšanās, Komisija cieši sadarbosies ar visiem partneriem, lai maksimāli palielinātu paredzēto darbību ietekmi. ES koordinators cilvēku tirdzniecības apkarošanas jomā palīdzēs šīs stratēģijas īstenošanā nodrošināt koordināciju un saskaņotību starp ES iestādēm, ES aģentūrām, dalībvalstīm un starptautiskajiem dalībniekiem. Spēku apvienošana cīņā pret cilvēku tirdzniecību ir būtiski svarīga, lai garantētu Eiropas drošību, aizsargātu neaizsargātos cilvēkus un ekonomiku un nodrošinātu tiesiskuma principa un pamattiesību ievērošanu.

Komisija arī sistemātiski uzraudzīs šīs stratēģijas īstenošanu un ziņos par to, cita starpā arī Eiropas Parlamentam un Padomei.